

Poštnina plačana v gotovini.

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI



OPERA 1949-1950

**P. J. v. Lindpaintner
DANINA**

3

Vsebina:

- Ob premieri baleta *Danina* (P. P. Mlakar)
- Kako sva odkrila sto dvajset let stari balet (P. P. Mlakar)
- Peter J. v. Lindpaintner (P. P. Mlakar)
- Dinastija Tagliani (P. P. Mlakar)
- Danina (vsebina baleta)
- Nekaj časopisnih izpisov s poslednjega gostovanja Mlakarjevih v tujini

PREMIERA DNE 28. FEBRUARJA 1950

Peter Lindpaintner

Danina

Balet v štirih dejanjih Filipa Taglionija — Kereografija in režija: Pia in Pino Mlakar — Dirigent: Samo Hubad — Scenograf: E. Franz in B. Vavpotič

Don Alonzo, bogat portugalski farman	Pavle Oblak
Don Alvar, njegov sin, komand. portug. brodovja	Stane Polik, Slavko Eržen
Danina, mlada Brazilijanka, suznja Don Alonza, na skrivaj poročena z Don Alvarom	Tatjana Remškarjeva, Breda Smidova Boris Pouhe
Zabi, petletni sinček Alvara in Danine	
Jeauffre, v Danino zaljubljen mulat, paznik na plantažah Don Alonza	Stefan Suhl
Zolea, zaupna prijateljica Danine	Majda Skerjančeva, Nataša Goljeva
Carlos, zaupni hišnik in paznik Don Alonza	Slavko Eržen
Floris in Roseta, njegovi hčerki	Veronika Mlakarjeva Breda Pretnarjeva
Joko, pod tem imenom poznana opica v Braziliji	Jaka Hafner, Henrik Neubauer

Kostumi: Mija Jarčeva

Kreolke, mulatke in mulatje v službi Don Alonza; kolonisti in mornarji portugalskega brodovja

Dejanje se godi v Braziliji, na plantažah Don Alonza, ob morski obali, nekaj milj daleč od Pernambuca

Začetek ob 20

Konec okrog 22.30

Odmor po drugem dejanju

Razsvetljava: S. Sinkovec, Odrski mojster: J. Kastelic, inspicient: Z. Planecki
Kostume so izdelale gledališke delavnice pod vodstvom C. Galetove
in J. Novaka, pokrivala je izdelala M. Sarkova

Vse članke v tej številki Gledališkega lista, razen poslednjega, sta napisala
Pia in Pino Mlakar

Cena 10.— din

Lastnik in izdajatelj: Uprava Slovenskega Narodnega gledališča
v Ljubljani Predstavniki: Juš Kozak, Urednik: Smiljan Samec.

Tiskarna Slov. Poročevalca. — Vsi v Ljubljani

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1949-50

OPERA

Štev. 3

OB PREMIERI BALETA »DANINA«

Pred tremi leti je ljubljanska Opera naštudirala Beethovnova »Premetejeva bitja«, čudovito baletno delo Salvatore Viganaja. Danes hočemo pokazati povsem drugačen balet, ki pa je v tej razvojni verigi evropskega teatralnega plesa nad vse zanimiv primer, tako rekoč šolski primer stila. Ljubljansko gledališko občinstvo bo sedaj že jasno moglo razlikovati med prvim in drugim in bo spoznalo tudi vrednote te kasnejše plesne smeri, ki je prvi oznanjevalec romantičnega baleta. Zanimivo, da je domovina te smeri v nemškem kulturnem krogu, do vrhunca pa so jo pozneje razvili Francozi in Rusi. Pri Viganaju živi še na odru klasični svet bogov in junakov. To je čas alegoričnega in heroičnega baleta. Koreografija je tako v tragičnem kot v komičnem dvignjena na klasično merilo sredinske mere, ki dobiva svoj blesk v estetskem plesnem patosu. Viganoevi (in drugi baleti klasične dobe) so predvsem občuteni in namenjeni izobraženemu človeku in lepoumniku. Dejansko in resnično z dušo je govoril in pisal veliki baletni reformator J. Georges Noverre, Gluckov sodelavec, nekako od l. 1750 dalje o prirodnejšem načinu baletov, o močni čustvenosti v plesih, vendar je mislil tukaj zlasti na oblikovno stran koreografije, kajti njegovi baleti in njegov svet je bila tista velika klasična drama.

Prelom med 18. in 19. stoletjem prinese na oder svet srednjega stanu: meščani, kmetje, vojaki, mlekarice in perice, ribiči in trgovci tvorijo in polnijo scene, čustveni svet teh ljudi in njihova govorica razvijata dejanje. V vsakdanjosti, pri delu, pri ljudskih veselicah se kaže kakor v ogledalu človekova igra med ljubeznijo in sovraštvom. Narodni plesi postanejo novo, dragoceno polje. Krakovjak, mazurek, jota, bolero, cachucha, fandango, »tyrolienne«, valček, tarantella, to so iznenada veliki »uspehi« baletnega odra. Toda ne le Evropa, tudi drugi, tuji svet, nepoznani in daljni, prične osvajatj oder. Baletno občinstvo je nad vse navdušeno za vse eksotično. Prvi plesalci in ple-



Originalna podoba Taglionijeve inscenacije »Danine« iz münchenske izvedbe l. 1827

salke iz Indije, Kambodže, Jave, Haitija in od drugod se predstavijo v Parizu, Londonu in na Dunaju. (Samo za časa triumfov rimskih imperatorjev je evropsko prebivalstvo lahko občudovalo originalne in eksotične plesе daljnih narodov.) Imitacije raznih živali niso nič »neokusnega« ali manjvrednega, nasprotno na vseh dvornih gledališčih uživajo veliko občudovanje. Ljudje radi bero popotniške spise, ki pripovedujejo o svobodnejših in srečnejših zemljah in kontinentih. Evropa je stara in izmrcvarjena, Amerika je novi svet, obljubljeni dežela. Brazilijsko je tisto zasanjano področje, kjer bi se trudni Evropejec rad spočil pod sencami košatih palm, v zadovoljnosti in preobilici bogatih farmarjev in v pestri ter zanimivi družbi eksotičnih domačinov. Široko morje se boči do horizonta, tam daleč zadaj za oceanom pa leži Evropa, do katere je nekaj mesecev morske vožnje na jedrenjakih. Med pečino in džungelskim zelenjem pa bivajo kače klopotatke, v palmovih krošnjah bivajo človeku podobne, nad vse zabavne opice. V pečini je prebivališče lepe domačinke. Ta eksotika doživlja in oživlja fantazijo v romanih, gledaliških igrar, operah in baletih.

In tako se je rodil kot plod skupnega dela baletnega mojstra Filipa Taglionija in kapelnika Lindpaintnerja v letu 1826 balet v štirih



Originalna podoba Taglionijeve inscenacije »Danine« iz Münchenske izvedbe l. 1827

dejanjih: »Danina ali Joko, braziljska opica«. Zakaj uprizarjamo danes ta balet? Prosto zato, ker je še danes, po sto in dvajsetih letih, tako prikupen, zanimiv in tudi dragocen, in ker smo prepričani, da bo tudi današnjemu gledališkemu obiskovalcu nudil veliko veselja in zadovoljstva. Poleg tega pa je ravno gledališče tisto mesto, kjer oživljamo spomenike raznih kulturnih obdobij v uteho sebi in v pouk drugim. Ravno to delo diha v vsebini in obliki vse obdobje prehajanje iz empira v bidermajer, vzcvetenje romantičnega baleta. In še naprej: obuditi spomin ali pa prvič pokazati občinstvu slavno ime Taglioni, tudi to je dolžnost baletnega gledališča. Razen tega pa zasluži tudi Lindpaintnerjeva glasba, da se je s hvaležnostjo spominjamo in spoznavamo paralele v hotenju po sončnih, ljudskih delih, četudi so okolnosti in oblikovne osnove danes drugačne.

Tako bo torej ta balet zaživel v Ljubljani, in to po več ko 120 letih, ko je bil za časa Taglionijev obšel vso Evropo od Pariza do Petersburga in bil nato šele leta 1940 na novo izveden v Monakovem. Delo, ki je veliko in tehnično zahtevno, sva sedaj v Ljubljani naštudirala samo z domačimi močmi. Uprizoritev bo tako vsekakor dokaz rasti našega mladega baletnega ansambla.

KAKO SVA ODKRILA STO DVAJSET LET STARI BALET

»Danina ali Joko, brazilijanska opica«, je naslov novega — ali bolje rečeno starega baleta, ki sva ga pred desetimi leti postavila na deske državne Opere v Monakovem, prav na istem mestu, kjer je ta balet pred več ko 120 leti prvič očaral tamkajšnje občinstvo. Delo je doživelo krstno predstavo na Dunaju 10. avgusta 1826 in je imelo takrat tri dejanja. Za monakovsko praizvedbo pa je bilo predelano v štiri dejanja, in to tako, kakor sva ga midva pred desetimi leti na novo izkopala in oživela v Monakovem in kakršno se izvaja tudi danes prvič v Ljubljani. (To, kar prinaša besedilo na večernem gledališkem zastoru, drži samo v naši fantaziji, zgodovinsko pa ni verodostojno.)

Prav gotovo vas bo zanimalo izvedeti, kako sva vprav midva naletela na to prikupno plesno delo.

Nekoč sva sklenila, da hočeva temeljito preiskati obširne kataloge in skladovnice not v knjižnici državne Opere v Monakovem, ki ima ohranjene sto, sto petdeset, dve sto let stare baletе. Želela sva dobiti pregled skozi vse tisto, kar je bilo takrat v arhivih tega velikega, svetovnega gledališča. Hkrati pa sva na tihem upala, da se nama pokaže med zaprašenimi papirji tudi kakšno baletno delo, ki bi naju in občinstvo še danes zanimalo. Nekako vprav v tistih dneh sva videla viseti v foyerju nekega drugega velikega gledališča kolorirano litografijo »Danina ali Joko« po baletu Filipa Taglionija. Naslov tega baleta nama sicer ni bil povsem nepoznan, toda samo naslov. Sedaj pa naju je ta slika začela naravnost zasledovati. Stikala sva po debelih katalogih opernega arhiva — in res sva našla tam s finimi gotskimi črkami, še z gosjim peresom napisan naslov »Danina«. Sklenila sva, da preiščeva vse skladovnice starinskega notnega materiala, da najdeva to baletno delo. Še preden sva ga našla, sva se veselila nad radostnim presenečenjem, ki ga bova z oživljenjem tega dela napravila Monakovčanom. Tako instiktivno sva namreč čutila, da bo to, kar iščeva, dobra stvar. Toda to iskanje in najdenje ni bilo tako lahko. Ko sva vse prebrskala, sva našla v operni knjižnici samo direktivni violinski part in še nekaj orkestralnih not, toda nobene partiture, nobenega klavirskega izvlečka. Mislila sva si, da je Lindpaintner vzel ta material s seboj na Dunaj ali v Stuttgart, upala pa sva, da ga niso Taglionijevi odnesli s seboj v Pariz, Benetke ali Petersburg, kjer so tudi gostovali z »Danino«. Po skoraj dvomesečni korespondenci in čakanju sva dejansko našla v državni virtemberški knjižnici v Stuttgartu partituro, in sicer med zapuščino v tem mestu umrlega Lindpaintnerja. Dobila sva jo za študij na razpolago. Še

Naša plesna mojstra Pia in Pino Mlakar sta po 100 letih ponovno odkrila Taglionijev balet »Danina« in ga l. 1940 prvič uprizorila v münchenski Operi



preden pa sva prišla do te partiture, je bila najina velika skrb, kako priti do avtentične vsebine tega baleta, kajti o vsebini nisva imela pojma niti midva niti kdo drugi. Iz direktivnega parta in na podlagi kolorirane litografije sva si sicer že napravila nekakšno svojo sliko, ki pa ni bila avtentična. V debelo vezanih katalogih gledaliških listov monakovske državne Opere sva iskala datum monakovske prve izvedbe »Danine« z namenom, da bi potem znala iskati po takratnih časopisih kritike in bi tako izvedela marsikaj o vsebini baleta. Dejansko sva našla gledališki list monakovske prve izvedbe (5. maja 1827) in — o, sreča — na tem gledališkem listu je tudi podana kratka vsebina baleta. To je že pomenilo toliko, da je najina zavzetost še bolj rasla in da sva hotela priti temu starinskemu baletu Filipa Taglionija in Petra Lindpaintnerja prav do zadnjih skrivnosti.

V monakovskem gledališkem muzeju sva končno prišla na prvo sled. Direktor in kartoteka, vse nama je pomagalo pri tem iskanju. In tako sva na osnovi starih monakovskih in dunajskih kritik mogla že skoraj razpoznati koreografski in vsebinski potek. Končno sva tam našla še ono originalno povest, ki je svoj čas navdušila Filipa

Taglioni, da je pričel sploh misliti na ta balet. To povest je prinesel monakovski časopis kot feljton ob prvi izvedbi »Danine«. Vsebinsko je samo toliko sorodna z baletnim dogajanjem, da je tukaj in tam opica neke vrste človekov prijatelj, in da balet prične tam, kjer povest prav za prav končuje, namreč pri zalezovalnem napadu strupene kače na opico. Kakor se zdi, je dobil Filip Taglioni od te povesti samo zunanji impulz in si je potem izmislil nekaj popolnoma novega, balet, ki ima mnogo bogatih, dražestnih in življenjskih domislekov.

S pomočjo zbranega materiala in s temeljitim študijem te glasbe sva balet rekonstruirala. Po večmesečnem poglobljanju v snov sva imela že skoraj povsem jasno sliko o razdelitvi vsebine na dejanja in o razdelitvi plesov med razne osebe dogajanja. Tedaj pa sva našla kot nagrado in krono najinemu delu v monakovski državni knjižnici še klavirski izvleček, ki je imel točne označbe vsebinskega dogajanja v glasbeni zvezi. Za naju je bilo to posebno veselje, saj so te označbe skoraj do zadnje potankosti odgovarjale scenariju, ki sva si ga skonstruirala na prvih osnovah. Kako zelo govori to dejstvo za scensko vrednost te glasbe in njeno plesno izrazitost, ki je morala popolnoma ustrezati tudi koreografskim predstavam Filipa Taglioni! Zadnji dvomi so se na osnovi klavirskega izvlečka razpuhteli — in tako boste videli in slišali vse plese, scene in vse dogajanje prav takšno, kot je bilo pred 120 leti. Samo koreografija je seveda drugačna. Danes si zapisujemo balete v kinetogramih, plesnih notah, ki na žalost takrat še niso bile poznane. To je velika škoda, kajti sicer bi lahko plesali koreografijo, ki so jo plesali slavni Taglioni, ti veliki mojstri baletne umetnosti,

PETER J. LINDPAINTNER

Komponist baleta »Danina ali Joko« se je rodil v Koblenzu ob Reni 8. decembra 1791. leta, kjer je bil njegov oče tenorist na dvoru vojvodskega kneza. Gimnazijo je končal v Augsburgu, istočasno pa se je intenzivno učil še klavirja, violine in harmonija, ker mu je bila glasba nadvse. Pri tem je dosegel take uspehe, da je knez svetoval njegovemu očetu, naj dovoli, da bi njegov sin postal rajši glasbenik in ne zdravnik, kot je bilo prvotno mišljeno. Oče je pristal in mladi Peter se je preselil v Monakovo z namenom, da bi se tam kot glasbenik še izpopolnil. Dvajsetleten je stopil l. 1811 pred javnost, in to s svojo prvo opero in prvo mašo. Leto pozneje je postal dirigent pri novo postavljenem dvornem gledališču ob Isari, kjer je

Skladatelj P. J. v. Lindpaintner
1791—1856



uspešno deloval do l. 1819, ko je sprejel ponudbo za dirigenta v takrat zelo cenjenem Stuttgartu. Tam je ostal do svoje smrti, in sicer kot glasbeni šef Opere in kot dirigent simfoničnih koncertov. Umrli je v Wasserburgu ob Bodenskem jezeru leta 1856.

Njegov sloves je segal daleč čez meje njegove domovine. Postal je tudi stalni gost — dirigent filharmoničnih koncertov v Londonu. Za 25 letnico svojega umetniškega delovanja je bil na kraljev ukaz dvignjen v stan plemenitnikov in viteзов in odlikovan z redom najzaslužnejših mož.

Peter Lindpaintner živi ravno na prehodu med klasiko in romantiko. Vzor jasnosti in logičnosti mu je klasika, toda po drugi strani pozna tako svojstvena čustvena nastrojenja, ki že označujejo romantike. Seveda ga po originalnosti in sili invencije ne moremo prištevati k največjim mojstrom, vendar pa je bil eden najplodnejših in najbolj izobraženih komponistov svojega časa. Pisal je simfonije, uverture, fantazije za orkester, komorna dela, dela za klavir in petje, ki so izrazita po vzorni obliki, jasnosti in tekoči, prirodni melodičnosti in ki so v instrumentaciji zelo dražestna in finega okusa. Njegova dela so danes manj znana, le nekatere pesmi za solo in zbor so še v stalnem repertoarju raznih pevskih zborov. Od njegovih 28 oper je potrebno omeniti tele: »Kraljca zvezd«, »Vampir« (opera, ki je komponirana še pred Marschnerjevim »Vampirjem«), »Dekle iz Genove« (ki je doživela na Dunaju svojčas izreden uspeh), »Poro-



Lindpaintnerjev rokopis

Poslednja stran partiture »Danine« z lastnoročno skladateljevo opazko ob strani: Končano 1. marca 1826

štvo« in »Sicilijanske večernice«, ki so tudi komponirane pred Verdijevo istoimensko opero.

Napisal je tudi sedem velikih baletov. Posebno mesto med njimi pa zavzemata dva baleta: »Sel duhov« in »Danina ali Joko, brazilijanska opica«, ki ju odlikujejo tekoči in povezani ritmični domisleki, fina in scensko dovolj močna, ilustrativna melodika in harmonija, polna lepih in pestrih melodij.

DINASTIJA TAGLIONI

Dve stoletji, nekako od 1650 pa do 1850, predstavljata ves tisti razmah, diferenciranost, zgrajenost in bogatitev evropskega teatralnega plesa, kakor ga še danes poznamo pod imenom klasični balet. Mnogo posameznikov je gradilo na tem, pa tudi ustanove — kot pariška Academie de la danse, ki bi ji bilo vprav letos 250 let. Zanimivo pa bo vedeti, da je gradilo stavbo klasičnega baleta, kot ga danes poznamo, nekako pet baletnih družin, po večini italijanskega

Znamenita evropska
plesalka Maria Taglioni
je prva kreirala
vlogo Danine
Orig. podoba J. Gigouxa



porekla, ki so svoje izkustvo predajale od očeta na sina, od matere na hčer — in to kar v dveh, treh generacijah. Ena med njimi je tudi družina Taglioni.

Ko se je očetu-plesalcu rodil leta 1778 v Milanu sin Filip Taglioni, je bil najbrž že zaznamovan, da postane plesalec. Z osemnajstimi leti je že soloplesalec pri baletu v Benetkah. Tam je namreč njegov stric Carlo Taglioni plesalec in baletni mojster že od leta 1782. V dveh njegovih baletih, »Gli sposi contenti« in »La villeggiatura alla mode«, si nabere osemnajstletni Filip Taglioni prve lovorike. Vendar žene mladega Filipa v svet — in še strica prime ta želja. Carlo Taglioni debutira na Dunaju s svojo »Dansomanijo« in uspe. Sledijo »Parisove igrice«, »Atalante in Hipomene« i. dr. Filip Taglioni pa, ki ga interesira predvsem samostojna koreografija, vidi, da je na Dunaju svojemu stricu v napoto in si poišče mesto baletnega mojstra v Stockholmu. Tukaj se tudi poroči z Ano Karsten, in rodi se jima leta 1804 Maria Taglioni. Leta 1805 se preseli vsa družina na Dunaj, kjer postane Filip Taglioni baletni mojster pri cesarskem dvornem gledališču. Vendar ne vzdrži dolgo na enem in istem mestu. Kolikor je na Dunaju, toliko je tudi v Parizu, Monakovem, Stuttgartu, Italiji in celo v Petersburgu. Na Dunaju se rodi sin Pavel, štiri leta mlajši od sestre Marije. Tudi on je nadarjen plesalec in je z osemnajstimi



Osnutek Mije Jarčeve
za kostum Jeauffrea
v naši uprizoritvi »Daninec«

leti soloplesalec na Dunaju. Leta 1830 odide v Berlin in ostane tam solist in baletni mojster do svoje smrti. Zato je tudi dobil ime »Taglioni - Berlinčan«. Njegovi znameniti baletji so bili »Satanelle«, »Flik in Flok«, »Sardanapal«, »Robert in Bertram«. V Berlinu se je poročil s plesalko Galster. Iz tega zakona je Maria Taglioni mlajša. Tudi ona postane plesalka. Nastopa v Londonu, Berlinu in na Dunaju. Ko pa jo poroči knez Windischgrätz, se poslovi od baletnega poklica.

Vrnimo se k Filipu Taglioniju. Ko je bil še v Benetkah pri baletu, so tam že poskušali plesati na prstih. Baletna klasika, katere nosilec je francoski akademski balet, sicer ve za take in podobne poskuse, vendar jih noče priznati in sprejeti kot nujni zaključek baletnega razvoja. Za čisti klasični stil in njegovo alegorično vsebino so bili ti poskusi nekaj vratolomnega, cirkuškega in neuravnovešenega. Filip Taglioni pa ni bil samo dobro šolan plesalec. Imel je tudi notranji čut, s pomočjo katerega je zaznaval, kaj se dogaja okoli njega. Ko je bil še fantek v Milanu, je slišal o francoski trikolori bratstva, svobode in enakosti. In ko je prišel na cesarski Dunaj, je tam videl Napoleonove vojake z istimi kokardami. »Naj že bo kakor koli s temi kokardami,« si je mislil, »dejstvo pa je, da se pojavlja nekakšno novo umetniško hotenje: romantika«. Zašli bi predaleč, če bi hoteli tukaj tolmačiti to novo umetniško hotenje. Za evropski balet je pomembno to, da je dejansko našel čisto svojevrsten izraz za to čustveno-plavajočo in prirode polno fantazijo: ples na prstih. In ravno Filip



Osnutek Mije Jarčeve
za kostum Danine

Taglioni je tisti, ki je znal prvi vpletati in postavljati ples na prstih v koreografske domisleke, in to tako dobro, da ga je polagoma sprejel tudi strogi, akademski, klasični, a hkrati baletomanski Pariz. Ni pa znal uveljaviti samo te poteze romantike. Tudi ljudsko poezijo, narodno blago, ki je pričelo v tej dobi dobivati svojo vrednost in svoj čar, je znal vpletati v svoje baletе. Tako se pojavljajo na povsem serioznih odrih baletih, kjer imajo važno mesto španski, alpski, poljski, škotski, italijanski plesi. Filip Taglioni je bil tisti mojster, ki je prvi našel obliko in sintezo med dotakratnim in novim umetniškim občutjem. Napravil je celo vrsto baletov, toda preveč je v njem vse kipelo, zato je vedno iskal nove koreografske prijeme. Tako se ni moglo mnogo njegovih baletov ustaliti. Poleg tega je bil skoraj vedno na potovanju po vsej Evropi. Vsi so hoteli od njega nekaj videti in vedeti; bil je neke vrste kralj dinastije Taglioni. Od njegovih baletov poznamo le »Don Quichotta«, »Sprejem mlade nimfe na Terpsihorinem dvoru«, »Silfide« (praobliko tega baleta je Fokin pozneje preoblikoval za ruski balet) in »Danino«, balet, ki sta ga pred desetimi leti odkrila in na novo oživila Pia in Pino Mlakar.

Čeprav je bil Filip tako vpliven, vendar ni imel lahke poti. Iz dnevnika, ki ga je pisal zelo vestno (in iz katerega ga spoznamo tudi kot skrbnega očeta in gospodarja), lahko razberemo, da je bila pot dolga in težka, preden je svet poznal njegovo plesno smer, ki jo je



**Osnutek Mije Jarčeve
za kostum Zolee
v naši uprizoritvi »Danine«**

zastopala in izbojevala šele njegova hči Maria Taglioni. Kot resnična kraljica te dinastije nosi ime Velika.

Osemnajstletna je doživela prve uspehe na Dunaju in pozneje v Nemčiji. Ko je, dvajsetna, leta 1824 prvič nastopila v Parizu, je žela priznanje, ki pa je bilo tudi odklanjanje.. Z očetom sta odpotovala v Italijo, nazaj na Dunaj, kjer pleše l. 1826 prvič »Danino«, Balet doživi velik uspeh in se ponovi v Monakovem, Stuttgartu in Parizu. Leta 1828 nastopi v Parizu s francoskim plesalcem Perrotom v baletu »Flora in Zefir«, kjer se najvidneje pokaže nasprotje med dotedanjim klasičnim in novim romantičnim baletom. Uspeh je prodoren in od tedaj naprej je stalno angažirana v Parizu. Vsako leto nastane nov balet, ki je pisan prav zanjo. Njen najznačilnejši koreografski in plesni lik je Silfida. Pariška publika jo je tako vzljubila, da so se nekaj let kasneje, ko zasveti poleg nje še druga zvezda (Fanny Elssler), vršile v pariški Veliki Operi dejanske fizične borbe med »taglionisti« in »elssleristi«. Kljub očarljivosti telesa in obraza, opijanajočega telesnega ritma, muzikalnosti in resnične inteligence plesalke Fanny Elssler, je Pariz ostal zvest svoji veliki Mariji Taglioni. Heine, Saint - Georges, Theophil Gautier, Corelli, literati in kritiki, vsi so pisali zanjo plesne scenarije in jo dobesedno vsakodnevno opevali po raznih dnevnikih in literarnih časopisih. Iz tega literarnega kroga izide tudi balet »Žizel« (Giselle), ki sodi še danes v železni repertoar velikih baletnih ansamblov, kakor »Silfida«. (Škoda, da

Osnutek Mije Jarčeve
za kostume
Alvarovih mornarjev



takratni Pariz za ta balet ni imel boljšega komponista od A. Ch. Adama!)

Leta 1832 se je poročila z grofom Gilbertom de Vorsins, toda zakon ni bil srečen, še več, bil je naravnost balzacovsko zagoneten — in zato se je Marija po treh letih od moža ločila. Kakor pa je bil mož čudaški, tako je bila tudi Marija Taglionij zelo komplicirana. Četudi je bila še pri polnih močeh in slavi, je zapustila leta 1847 gledališče in se preživljala kot baletni pedagog. Kot vsi Taglioniji, je doživela tudi ona veliko starost, in to v veliki bedi v Marseillu, sprta s svojimi prijatelji in bratom Pavlom (ki je umrl isto leto kot ona) ter njegovo hčerko, soimenjakinjo Marijo Taglioni, poročeno kneginjo. Umrla je 24. aprila 1884.

Ker že govorimo o tej zanimivi družini, moramo omeniti še Filippovega brata, Salvatore Taglionija, ki ga baletna zgodovina, da bi ga laže, razlikovala od drugih, imenuje »Taglioni — od mrtvih vstali«. To pa zato: v revolucionarnih dneh 1. 1848 v Neaplju bi moral biti Salvatore Taglioni med raznimi dvorjani justificiran. Po naključju ga puškina krogla ni usmrtila in se je pozneje rešil. Isto leto, ko so na Dunaju prvič dajali balet »Danina«, je bil Salvatore Taglioni tam soloplesalec, pozneje pa baletni mojster v Neaplju.



Osnutek Mije Jarčeve
za kostum mulatke

Na koncu naj imenujemo še manj pomembno plesalko Luiso Taglioni in plesalca Josipa iz iste dinastije. Oba sta v glavnem bivala v Benetkah.

Pred dobrimi sto leti je bilo torej vsej kulturni Evropi znano ime Marije Taglioni — in to ime je priklicalo fantaziji nekakšno bajno žensko bitje, ki plava nekaj pedi nad zemljo in ki je ljubljena in slavljenja. Danes je morda krog tistih, ki še vedo za to ime, manjši, vendar pa ni naše občudovanje nič manjše. Mi hočemo celo razširiti obseg tega imena, saj nam ne pomeni samo bajne vile — silfide. Ime Taglioni nam pomeni skrivnostno, pot in nenehno utripanje plesne umetnosti, vrec iz resničnega življenja, saj ga je ta rod dejansko živel od starega očeta do vnuka in predajal svoje znanje, svoje izkustvo iz rok v roke, iz nog v noge.

In njihova vitalnost sije še k nam.

DANINA

Vsebina:

Uvod v dogajanje: V Braziliji živi kot kolonist in bogat farmar Don Alonzo, doma iz Portugalske. Njegov sin Alvar, poveljnik tamkajšnjega brodovja, je skrivaj poročen z Danino, rojeno Brazilijanko, ki spada k sužnjam v hiši njegovega očeta. Danina mu je rodila sinčka Zabija.

Prvo dejanje: Medtem ko je Alvar s svojim brodovjem na morju, živi Danina na skrivnem kraju s svojim sinčkom. Samo lovci in živali džungle ga sem in tja obiščejo. Joko, brazilijanska opica, beži pred zasledujočo kačo. Danina to vidi, ustrelj kačo s puščico in si opico sčasoma udomači. Mulat Jeauffre Danino nasilno zasleduje s svojimi ljubezenskimi izbruhi. Topovski strelj z ladij oznanjajo, da se Alvarovo brodovje spet približuje. Veselje za očeta, veselje tudi za Danino, ki pa tega ne sme nikomur povedati, edino svoji zaupni prijateljici Zoleji.

Drugo dejanje: Carlos, Don Alvarov hišnik, in vsa hiša pripravljajo sprejem Don Alvaru. Njegov prihod je prava slovesnost z raznimi plesi. Proti večeru se v bližino hiše prikaže celo Joko. Prične se lov na »nebodigratreba«.

Tretje dejanje: Alvar obišče Danino in Zabija v njenem skrivališču, izda jih pa Jeauffre očetu Don Alonzu, ki ju želi razstaviti, če treba, tudi s silo. Jeauffre najde ob tej priliki tudi Zabija, ki ga hoče ugrabiti za ceno poznejšega Danininega ljubezenskega privoljenja. Joko, ki se medtem igra z mulatovo puško, pa slučajno sproži petelina in zadene v komolec Jeauffrea, ki pobegne zaradi bolečin in strahu. Joko pa jo pobriše z Zabijem v džunglo. Obup in žalost, ki muči starše ob misli, da so izgubili svojega sinčka, globoko gane Don Alonza. Ko pa se vrne Joko z malim Zabijem, oče privoli v zakon Danine z Alvarom.

Četrto dejanje: Dan svečane svatbe je določen. Brazilijanke spremljajo svojo Danino in ji odplešejo ženitovanjski ples družic z zvončki. Nasilni vpad Jeauffrea v to svečanost se kmalu pozabi in veseli plesi zaključijo to čudoviščno zgodbo.

NEKAJ CASOPISNIH IZPISOV S POSLEDNJEGA GOSTOVANJA MLAKARJEVIH V TUJINI

Naša plesna umetnika Pia in Pino Mlakar sta pred meseci gostovala v Münchenu in po nekaterih drugih mestih Nemčije ter Svice, kjer sta pred leti dolgo časa umetniško delovala. Pri zadnjem gostovanju sta nastopila s hčerko Veroniko in s kitaristom prof. Stankom Prekom s plesno suito »Mala balerina«. Gostovanje naših umetnikov je bilo povsod deležno velike pozornosti in velikega uspeha, kar je videti tudi iz časopisnih poročil.

Tako je že pred prvim nastopom napisal v časopisu »Die Abendzeitung« Rudolf Bach topel pozdravni članek pod naslovom »Svidenje z Mlakarjevima«, iz katerega povzemamo nekaj značilnejših odstavkov:

»Mlakarjeva sta za München nepozabna. Ko je bil Clemens Krauss privedel ta mladi plesni par iz Züricha na svojo Opero v München, je s tem storil enega svojih najsrečnejših prijemov. Po odhodu Heinricha Kröllerja ni bilo na münchenski Operi nikoli več »samostojnega« baleta, temveč le marljiv, uporaben instrument za »hišno rabo«. Z angažmanom Mlakarjevih se je to presenetljivo hitro izpremenilo. Ze prvo uprizorjeno delo, Beethovnova »Prometejeva bitja«, je pokazalo, kakšno umetniško prepričanje in oblikovalna moč sta bila tu po sredi in po prekrasni zasnovi »Vraga na vasi« se je balet iznenada spet enakovredno in enakoupravičeno postavil ob bok Operi. Vsaka premiera Mlakarjevih je bila za občinstvo vselej dogodek, zaželena in razprodana kot kaka nova uprizoritev »Aide«, »Carmen« ali »Kavalirja z rož«.

To ni bilo čudno, pri lepoti in veličini vsakokratne koncepcije, pri promicljivosti in mladostnem blesku predstave. Toliko bolj osrečujoče, ker je bil široki uspeh delež vseskozi redko čistega stvarnega umetniškega (ter naravno tudi človeškega!) pojmovanja bistva umetnosti. Kajti Pino in Pia Mlakar sta bila vse drugo kakor »zvezdi«. Stilistično sta predstavljala Mlakarjeva plesno in režijsko fascinirajoči primer organske združitve klasičnega baleta in modernega izraznega plesa (sinteze, ki jo je sposobna izvesti le produktivna umetniška osebnost).

Ali se še spominjate? Kako so po naravno demonični, z erosom nasičeni baladi »Vrag na vasi« prišle na vrsto druga za drugo dragotine: bidermajersko eksotična »Danina«, avtobiografsko intimna plesna pesnitev »Lok«, folkloristična igra »Cekin ali gosli« in — višek po »Vragu« — »Izzvenele slavnosti«, plesna pesnitev na suito Richarda Straüssa, pri čemer je stari mojster na iniciativno prijateljja Kraussa dekomponiral dve novi točki, tako da je bil večer po pravici nazvan »krstna izvedba«? Vse to so le goli naslovi, ki pa bodo nemara vendarle vzbudili spomine — pestre in žive...

... In sedaj sta spet pri nas v gosteh z medtem v »malo balerino« doraslo hčerko Veroniko. Veselimo se, da ju bomo spet videli na našem odru» itd.

Po uprizoritvi »Male balerine« je Wilhelm Zentner napisal med drugim: »Zopetnemu svidenju s Pio in Pinom Mlakarjem se je bilo zahvaliti za danes pri nas nevsakdanji dogodek povsem razprodane hiše. Videli smo celovečerno baletno delo »Mala balerina«, čigar enotnost izhaja ne toliko iz dejanja, kolikor mnogo bolj iz miselne povezanosti...»

Ples kot prirodni izraz življenja: v tem je od nekdaj bila sugestivnost umetnosti tega prilepnega para. Sicer pa Pia in Pino Mlakar ne dokazujeta le sama po sebi, temveč obenem tudi v osebi svoje trinajstletne hčerke Veronike, da sta s tem oblikovalnim načelom na pravi poti. Umetnost, ki

je tako srečno zmožna pomlajenja, je že samo s tem dejstvom sama sebi zadosten dokaz...

Večer je pokazal, kaj vse je München z Mlakarjevima izgubil...»

Neki drugi poročevalec je zapisal:

»Očarljiv komorni baletni večer je sinoči prikazala plesna dvojica Pia in Pino Mlakar s svojo hčerko Veroniko hvaležnemu občinstvu, ki je pozdravilo svidenje z nekdanjima solistoma bavarske državne Opere z večminutnimi ovacijami. Ljubka, vitka in zelo nadarjena mala Veronika se je s svojim plesanjem zlasti priljubila srcem vseh gledalcev. V suiti v petih slikah »Iz življenja plesalčeve družine«, ki sta jo ustvarila Mlakarjeva, je Veronika predstavljala malo balerinino. Izrednega priznanja je bil deležen tudi glasbeni spremljevalec plesalcev, kitarist Stanko Prek, čigar podajanje Händlovih, Bachovih, Mozartovih in Navarrovih kompozicij je bilo umetniški užitek zase.«

Otto Friedrich Regner pa pravi n. pr.:

»O družinah glasbenikov ve najbrž vsakdo; tu so Bachi, Mozarti, Haydni in Straussi. Toda tudi zgodovina plesa pozna številne primere, ki pričajo o tem, da sta družinska nadarjenost in tradicija preko generacij razplojevali in izpopolnjevali neko umetnost. Treba se je spomniti le družin Angiolini, Sallé, Viganò ali Vestris; z ustvarjalnimi storitvami so znale tako močno vtisniti svoj stil, da so še danes ta dan nepozabne. Pri novem srečanju s Pio in Pinom Mlakarjem — ki sta po svojem mnogoletnem delovanju na tukajšnji Operi dobro znana in nepozabna — je najbolj osrečujoče, da se je dvojica zdaj s hčerklco Veroniko povrnila kot družina: kot prava plesalska družina. Poslednja plesna stvaritev Mlakarjevih, »Loka«, ki sta nam jo pokazala l. 1945, in v kateri sta v plesni obliki prikazala napetost med obema spoloma, je zdaj zadobila nadaljevanje v »Mali balerini«... Pia in Pino Mlakar sta vedro — melanholično dejanje svojih suit okrasila s tistim, kar jima pomeni vse: s svojim otrokom in s svojo umetnostjo. Deklica Veronika ima srečo, da ima v svojih roditeljih, po katerih je podedovala izredno nadarjenost, najbolj odgovornosti se zavedajoča učitelja, kar jih je le mogoče dobiti. Cloveška, obrtna in etična osnova vzgoje pa mora vendar, kjer tako srečno sovпада, roditi več kakor le »malo balerin«. Ti roditelji in ta hčerka se uvrščajo že danes v vrsto začetkoma omenjenih velikih plesnih družin...«

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..